

**СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы**

Артаа 3 жөл

Дүүн Москвага, РСФСР-ний Дээд Сөвдийн онгу чы-
жыны тоску сессизы ажылдап эгелээн. СЭКП ТК-нын ап-
рель (1984 ч.) Пленумуун, ССРЭ-ний Дээд Сөвдийн он
бирги чыжында бирги сессизынын шийтпирлеринге, эш
К. У. Черненкоун ачаа чугааларында айтышкыннарга
дүүштүр Советтерин сэрүлгаларын депутаттар тодаргай-
лаар.

УЖУРАЖЫЫШКЫНЫ

Ден чоруктуу, бот-боттарың хукудлаарың, боттарыңың иштик херектерине толгаарлавазыңың болгаш найыралдыг кыды аякылда, жыгатың принциптеринге үндөдүлөш; яны-буру адырларга совет-нигарга хырылаааларың, чедишкынниң калбарыл туварың К. У. Черненко болгаш Д. Ортега сеткил хамышкын-биле демдеглешпер. К. У. Черненко

чижектерин үрээрин болдур-
базын онзалап демдеглээн.

Амери: администрацияны дүшүүрүлүт чорукту күтөлдөргө. боо-чепсекти эздере бугдереңи, кутуну дашын ала-бай, бондун күзөл-сүзүл-дөм өскө улаууга албай-а, бир оралдыкыны ула-нышыкыныч бүтү кижи төрөлтөгөн шыгыгы кыкы-нышыкы болурун ийя та-меделдиз. Мындый байла-да тайбыга ынакшыгы куштериш бүтү күрүлери-нич болташ улустарын дү-лүм буугар эргелесин хүн-дүззери дөзш, дегеледе дүшүүрүлүт чорукту кош-калдыры дөзш. быгыт бай-лык дөзш демиселин ийе-кейжидери чутула бооп ту-гад.

К. У. Черненко никарагуа улуска боттарының деволюстуга чадал алышкынынарын камгалаарыга, тургужу сорулгаларны шийтпирлээрине моон-даа сонгаар чединшкыннерлиг болурун күзөн.

Д. Ортега НХСФ-нің
Национал удуртулазының
болгаш Национал катан тур-
гузуушкун чазаның өмүңзү-
нннден Совет Эвиделинге,
бүгү совет улуска Никарагуа-
нын политика болгаш эконо-
мика-даа талазы-биле дет-
кип турары дээш чалбыш-
тыг өөрүп четтиринишкини
илертекен.

(CЭТА)

Совет таладан ужура-
жышыгыга киришкенер—
СЭПп ТК-ның Политбю-
ро жетүзү, СССР-нің Минис-
трлер Чөвүлдүгүнүн Дарга-
зынын бирги оралакчысы.
СССР-нің даштыкы херек-
тер министри А. А. Громы-
ко, СЭПп ТК-ның Полит-
бюро жетүзүгүнө кандидат.
СЭПп ТК-ның секретары
Б. Н. Пономарев болаш
СЭПп ТК-ның Чынгиле се-
кретарынын дузалакчысы
А. М. Александров, никара-
гуа таладан — ИХСФ-нин
Национал удуртүлгүзүнын
кежигитү, планлашкын ми-
нистри Г. Руис болган Ник-
арагуа Республиканын даш-
тыкы херектер министри
М. д'Эскиво.

Эп-найыралдыг, чүрөктүн ханызындан болган бекседага ССРЭ биле Никарагуаның аразында ийи талаадыг харылзааларның айтырыгларын, ол ышкаш делегей байдалының чамдык чуугула айтырыгларын көргөн.

Дең чоруктун, бот-боттарың хуңдулаарың, боттарың иштиги херектеринге хайлаарабааның болгаш найрадың. Ады аякыл, жылгааның принциптеринге уңгелээли; аязы-буру адыларга совет-никарагуа харылдааларың чедилчикниг калбарыл туарын К. У. Черненко болгаш Д. Ортега сеткил хамышың-биле меддегаларын. К. У. Черненко Никарагуанды ууртукчуларың чурттуң национал катал түргүзүшкүңүн чедил алып сорулга-биле ундуртувар күчүң деңгээлиң өлөөдүл, боттарың хостуң болгаш хамаарышпас чоруун империалистг лүштериниң калашчыкларыңдан камгал туур маадарыгъ никарагуа улус-биле Совет Эвилелиңиң эл-сеткил каттыштырылганың дутайын медегалын.

Ужурайышкынын кир-
жичилери АКШ-ты Топ
Америкада болгаш Кари-
бдайда тергиктеги полити-
калык шийтирилчиге бу-
руу шалаш, шыныг үде-
ни-биле чугаалажышкы-
нары кылып тургаш, ол де-
висэзорциг айтырыгдары
политика талазы-биле тай-
быш шийтирлээринин чу-
гулазын айткан. Улаустары
боттарынын салым-хуузу
боттары шийтирлээр бүрүн
эргезиге халдарын болгаш
күрүндөр аразыгга хары-
лаадарынын үлээниг нолма

Д. Ортега НХСФ-нің
Национал удуртулааының
болгаш Национал катал тур-
гузуушкун зааанын омуна-
миден Совет Эвилдинде,
бугу совет улуска Никарагу-
аны политика болгаш эконо-
мика-даа талааы-биле дет-
кил турары дээш чабыш-
тыг ооруп четтиришкенин
илертекен.

Коммунист партия, бисик күрүнөсү коммунисттер уюгузукшунуң кайтамас дугу сорулгаларын шынтирпеп, делегеге табынын амгалап, маадырлыг ажалеректерге совет улусту соку кирбишсап, ажалшшчжакшн тургузуку кижилең эрге-ажыктарын чүдөндөп артып бдик кылдыр көзү турар. Ол дугайын ТК-нц апрель 1984-ж. Плениумун болаш ССР-нц Дзюда Советин сессиянын докумен-терлерде баян катал онал-дал демдөтүлү.

Совет кийизлерин материалды болташ угаан-бодалагындары хандар тармагындагы толгарай сорулгага ажил, экономикти болш социал хогжумду талпарны амыдыралга болшдырары аякчыз топары аң калбай массалары киринтеги чокка ботымас, ыңчаары аякчыз топарны күтөл-соруун болш эрге-ажыктары уаус тутаттарыны Советтерй ергейлеп турар.

Россия Федерациязыны риезинчи дэди органыч депутаттары июнь 19-Кремльди Улуг ордула, РСФСР-ниң Дэди есединиң онгу чыккынчы сус сессиязыга чыгып-ла.

Талкыда штегледи СЭКП Т-ның Политбюро кеңигү-лү, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы депу-тат В. И. Воронинны кыл-ган.

СЭКП Т-ның апрель (1984 ч.) Пленуму болш РСР-ниң Дэди Советиниң он бири чыккынчы бири сессиязы турттуң амыдыралга политикти улуз уюур-дузалык болушуну болуп кирген болташ совет кийизлерин тургузуку күш-ажылыга күчүлүк чаа сорук кырышкынын берген болташ бистичи нигителелинстичи чакгы эвин улам ыңай быжыг-лаарыга, ленинчи Комму-нист партияны догдарды чоңуун улам сыргы катты-кымышкыныга идринг бол-

СЭКП Т-ның апрель муумуну шиттирлерин дыралга боттады; аякчылың унда-шыл болташ стилди сайбары жырдыар, аякыл-чоруду дидин болташ угаа болууру, азу-бары лап, эреңгейлээр чы-туң калдыг-даа хевир түшү устедииниң ууру динстичи естиниң нэ-динстичи түшүшү хэ-дык эркинчирин бол-лаа шиттирпирин-биле лаарын бүтү совет над-даа негеп турар.

Ажыл-аргы тургузуу-нунга, күүрүе план-күүсөдиринге, бадурул-ажыктым бөдирер-комплексик экономи-болташ социал хогжү-

Чыгар К. У. Черненко, А. Алиев, В. И. Воронин, В. М. С. Горбачев, В. В. Жириновский, А. А. Грызлов, В. Романов, М. С. Солонин, Д. Ф. Устинов, П. И. Павлов, В. И. Долгих, В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов, И. Рыжков оларын депутат болуш аалчылар дингиз, үргүлчүлүдөгү адым

Арыстанбектин уулары уткан: СЭКП ТК-ин Чингизин чорлары К. У. Черненко СФСР-ин Дээди Советин Даргазы Н. М. Гриба- сессияны аяктайт. Ортен болгаш амгы сессиялар арында узе депутаттар Ю. В. Анто- пов, И. П. Манькин, Н. Черушов оларын ту- каалык сактымыкыны далай депутаттар болгаш чыгачар туруп келген, чыгачар.

Немеш согуттурса депутаттар бурун аргаларын далай чок дуйдайда ман- комиссиялардын ители- кин талазы-биле доктаа- лат адыгыны.

СЭКП ТК-ин Чингизин чорлары К. У. Черненко СФСР-ин Дээди Советин Президиумун Даргазына соогааны бүгү-нүн чүзү- дүгүчүлүгүнү болгаш дет- кимчени бодулган. Бурун чалгыс эл-сесталдык болгаш сырый катчысымыкынын байлалдына хүлээ алдыган ол шынтар коммунисттерин болгаш бүгү аякчыла чо- нарык күзел-соруун, совет кижилерин, бистин ниети- ледин дайчыла авангарды — Коммунист партияга чыгачар чок буюурелди то- кымга көргүскөн. Мыда

бурун аргалары чор- ларыда бирги черегини уладаларын аргалары улетпүрүп баа- адыларын турушту өстүрери, буюурелге ап- лар чыгачары бол- аякчыны кыдыар ажы- ры, улуустун калбак ретгел барааннарын бу- руп, үндүрүни көндү- болгаш шынарын экиндик Ашчыем болгаш Энергет программаларын боттанды- ры кирил турар. Респу- блика хой-хой девискээ- ри, улуг-улуг буюурел- гескээр комплекстери, дескизи-биле хожугур,

[illegible]

кү чыдаптың болгаш нияттиң биле беш чыдаптың болгаш нияттыгын даялаптың болгаш социалисттик күдээлээрин үүсүдиринге таарымлыг байдалдарың хандыр тургузгусу бооп турар.

Чугаа болза, улус ажы-агыйында сөөлү же үлүс түп келген бурунраа лагымны божыкпаар болгудумай хожугдеринин, ажы-агый унаасток бүрүзүңе чыгыла-чуруму божыкпаалагучу-ажыдаңың буудуруң дүүн болгаш продукцияныныарын бедидер дугайың партианың айткышкың боттандыраарың чедип алырың, эртемин болгаш техниканың чединкишкөөрүң чылапкын ажимпап акчириниң курулгын акчир хожогитериниң бүсү талаалык кымаарының дугайың ойл турар.

Во беш чымдын эрте-
чылдарында Россия Федер-
циясынын акимчтык чоңга-
уус аймагы-аймактын ба-
дырларын хөгжүдөр талаа-
биле элан эки түннөлдөр
чедип алган. Нийетиле б
дүрүлгүсүн аймактын ба-
дзган, национал орулга у-
дзган, апаа үндөзлөз
аймакчтык чоңарнын таага-
чруу бөдөз. Көдөз айма-
агылда, тулдуга, транспорт-
чырымдыкын болгаш кул-
тура, чоңга аян-дуза чед-
еринин талаа-биле чамды-
чедикчинер бар. 198

Оюу-бөлгөч төрөлөштүрүшү менен өнөр-сүзүмдү өнүктүрүүнүн бир түрү болуп саналат. Алардын көбү өнөр-сүзүмдү өнүктүрүүнүн бир түрү болуп саналат. Алардын көбү өнөр-сүзүмдү өнүктүрүүнүн бир түрү болуп саналат.

Итетиелди оюн союда Советтерин болган олардын куксунин комитеттеринин ажил-чоруду, газыны, ич чутула угламын, кыныны, бирозинге — Ажыны, чын программасынын ботта, нымшалыгыга, чурткага, чыныу ажил-чор, продуктуду, аны-биле чедир хандыраа, дактаган. СЭПК ТК-нын май (1982 ч.) Плениумунун иштинтерлеринге душтуру республиканын 1982-жылдагынын улуг капитал аныгышынынын болган ма

берген, адырның бүдүрүлгө бошпаш эркем-техниканы күчүзү улаптан, калдырларын билинг-мергежил ооп, күш-ажал байдалдары экижин гурар.

Эрткен чылын Россия Федерациялыгын көздө аялга-жылкынын нинти продукция-га хуу экен. Мал ажы-тыны кол продуктунан беледөөринин планныра күөттинен. Көздө социал чартыг-лардыгын темпилер тирейиле.

Асыбылы кады ноддэ
ажыл-агылда амыл-керектен
нн байдасы амыл-оогул
экилп туур. Паштары
болган хүлээлестерин түтүс-
дир дээш органикалык амыл-
ды экижерди, ноддэ амыл-
агыны интенсивтн хөлжү-
дөтүн орунун киерди, а-
раа болган техникпн куу-
тураларын бүүдүрнөш. чо-
нү хөй яныз продукттар-
был хандыгарына үлөм бе-
дин медпшнынерини бедп
алары эргөжөк чутула.
Көздөдө экономистн

ажьлынды байдалы, күш-
ажькыды организмистарын
сайыраңгайчыдыры, коллек-
тивтик керөөн бөлгөш бот-
срулга-чырылганы ажьыгал
ингирери Совет база кедә
ажьыг-агыи организмистары
дүт кичигезейи негеп ту-
гар. Ут ажьыгарлары со-
лөргө организм кичигезейге ач
тувар чыдырлар кылыр
белдеш сохтохтар инти түн-
недери чедиң ач тувар
Бот-срулга-чырылганы бил-
диги организмистарын
кичигезе оратор Кубышев
областың Кинель районунуң
бэза Старопольск крайнын
Петровск районунуң ажьыл.

Азычтем программаны
Боттадарың кездешип соң
айтырларың шынтыр-
дырдыңды ой-биле хамаар-
гыш. Черчер Советтери бол-
тат кездэ ажалдагы орган-
гаш тургалта туудун бол-
гаш чаагайжыдымтаны сөөл-
сү чылдары чедишкынниг
шынтырды турал алган.
1982 чылда РСФСР-нин
Дээди Советинин сессиясы
кездеге туудун экинжир
туугаында айтырдым. Умкун

Көзө ажил-агуйның мур-
ида тувар хуи талатг
чугула айтырғылар болгаш
сорулгалаар өргөлдө башла-
гарының чаа органыры бо-
тур агроулеттүр катты-
жымшынарларның ажил-
соруудалазына көсүк черин
жөйө берген Республика.
ның дык хуи районларында
өг каттыжымшынар бүт

комплексизация, анғы-аңгы
аэоналарын ұтпап башқары-
ның дүржүлгәзы мөһнөп
ар тударлап. Экономика та-
лазы-ың Бүг-өйлөт чөүлө
лөт хуралына дөмөглөзгә
ышкыш, бир чамдык катты-
жышкышкылар дөт тургузу-
күңүңүт уктазын, боттарыны
өрөслөрин болгаш аргаларын
хөндөй билөбөй турар, адыр-
лар арвынык хырылзаалаар
жыгылгаларын бөзә парт-
нрлар аразында экономика
хырылзаалаарын оожум сай-
ырагытайжыдыл турдурлар.

Агроулетшур комплексининг эре эргел башкарыланын механизинин эки таарыштары, каттыкыныкынарын акылна бугу талады дузалаарын, Аш-чем программанын чедишкенин ботандырына оларнын салдышынын улгатырынын узус депутаттарынын Советтери, республина министрстволары болгаш ведомстволары чедип алыр

СЭКП ТКнын апрель (1984 ч.) - Плениумга чоңуну хергелел бааранарны бүүдүрүнгө, олардын ассортиментинин калыптарыныга, шынарын экижидеринге, беттеринин харысалгазын бедидери чүгүлө деп санаан. Ум айттыргылары республиканын чаала, чер-черде дыкка хой совет органдар кичиэнтенип төүндө тургускан. Беш чылдын үш чылын да РСФСР-де чоңуну хергелел бааранарнын бүүдүрүшүсү хуу, култура-амыялар болгаш ажал-агыгайга хамаарышкан бааранарны бүүдүрүшүсү - 15 хуу өскөн. Калып хергелелдин бааранарнын үндүрүшүн улам көчүрүшүсүндө чаала, чер-черде хергелел шыналарын окторидеринин агаралар ам-даа бедир ажалаттыгынын туура деп омытка земелдиз

Калбак хөргөлдүүн ба- Со-
рааннарын бүдүрер планнар- бү-
нын күүселдизинге контроль- ча-
ту совет органнар улам ча-

штелдиред, садыг чагыгла-
руу бурун хандыртынары,
домствого чагыртып тура-
ндын хамаарылга чонна
дүрүлге бүрүзү ук баран.
ары бүдүрүп үндүрерин,
сорулгаларга чер-черин
гөдүнийн бүгү хевирлерин
лаш бүдүрүлге арыгыш-
нарын эң эки ачыгыла-
ин чедия алып укузуг,
тур
гыя
рай
узу
бүд
лар
ры
тур
рул
да,
чу

[illegible]

бо ажил-хөхрөк, элээн
дуржланы "Москва"
болж Ленинградтыг,
тай крайны, Владимир
астай Советери мөөнөл
чан. Чикээ, Свердловск
та бүгү районнар, хоорай,
Советтери болжаш 400
гү суур болжаш нэзэ
Сотер уузу хуусаалыг
комист планнар бугуар
малдан турар. Уу планнар
хуусулсан деп таттар
үктери болжаш постулары
грозьдан турар. Ажымды
бар организациан чорун
туруленин түшөөдлери
таарымчалыг салдарыг
ул турар.

доң-биле чергелештир.
еттериниң болгаш янзы-
ү ведомстволарның ын-
дутуруштунган ажылын
дык черлерде чорутпайн

р. Хей черлерде, ылан-
чаа шынгадил адыккан
инарда турут планнарын
бүдүрүлгенин болгаш
рүлгөнч эвес-даа адыр-
ын хөгжүддигенин кал-
мак юрүктү болдуруп
р. Республикага бүдү-
рлерин сайгара тургуза-
малдык чүүлдерин —
гачкы чоңуң, бойду-
галдын, транспорттук
адырдын чедир барым-
ка көрбөй турар. Хоо-
раарың туудуң немей кы-
ла шыгың чептерин
болдуруп турар.

ты-аңгы черлерге ча-
тан бұдурулгелерниң
ын дууштурдү таары-
ын база контрольдаа-
хун бүрү, ханызы-биле
идары, куруениң
эрге-ажыктарын ыдык-
биле сагымры, оон-биле
ведомстволарның бол-
тус черлеринин эрге-
ин бодаар чорукту хе-
рин үйденин-биле
аары база-ла Советтер-
кутула сорулгазы бооп

соода илгелчли
амьдрал хандыр-
сайзайрагийнхдаарын
транспортт ажлын
деринг болгах орук
деринг хөгжүдеринг
терийн болгах депу-
таа ролунуи ду-
чугаалаан. Совет-
донтаалан сагыш са-
үүдү — партияни со-
политиказынга улам-на
черни ээлеп турар
кадык камгалалын
са сонгаар хөгжүдери
ил ол демгелзэн.

тта күш-ажылдың са-
чурумун быжыглаары
демисел калбарган. Ол
бөксү түнөөдөрдүн
бүдүрүлгө хемчээл-
богаш күш-ажылдың
рүкчүлүү бедидерин-
тай салдарны чедирип
Ажыл-агый механиз-
мүгү эволюцияга

(Төнчүзү 2-ги артында)

СЭКП Тыва обкомундан,
Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумундан
болгаш Министрлер Чөвүлелинден

Гендэл ужураахыг персонадад, хөгжсөөд, Александр Мангеевич Чимбаян үр аар аарзанын соонд, 1984 чалдэг июнь 19-та, 77 харлында мөчөөн СЭНП обком, Тыл АССР-ын Дэдэ Соёдын Президиуму болгаш Министрлер Човудел хамт хамтатгалд билэ гүнгээд түр.

СЭКП
ТЫВА
ОБКОМУ

ТЫВА АССР-НИН
ДЭЭДИ СОВЕДИНИ
ПРЕЗИДИУМУ

ТЫВА АССР-НИН
МИНИСТРЛЕР
ЧӨВҮДЕЛИ

SEA	SFA	AE	

КОЛ АЙТЫРЫГ — КУШ-АЖЫЛ КИЖИЗИДИЛГЕЗИ

арми чугулалал айыткан.
 Тоң-биле чергелештир тех-
 никаның айымыл чок чоруу-
 уң негелделерин сагымр.

түгел оңдалды болдурбас,
рутарларын ажылдаар,
мытанар хүн чурумунун
кындаалаар, надымн кам-
лаар ужурут.

Школа назыны четпез
рутар албан черлериниң
кымы улам ыңай экижи-
рин школа реформазында
айтып, анаа дүүштүр рес-
убликада байдалды ханы
калалтээш, моон сонгаар
түт, кылырын тодаргай чу-
лашкан.

Школа реформазына үн-
сөлөөш, ВПСИС уруулар-
ын хостут үезин органи-
заагырына профиниле-
риниң кыргилтезиниң та-
лаа-биле уугу хемчээдиг
программаны хүлүэн алган.
Кымыл профиниле ор-
ганизациялары бо үгүланыш-
кы-биле тапкык ажылдар-
ын кылып тузар, огу улам
бизиргангайдыр, уруг-
лары солун хемчеглерге
алаа-биле хаара түдүр
уругалы салган.

Школа реформазында
офтехосударилгениң ат-
торотилди, Ужур-дузаны
ла чадаже кодурун көрдү-
ни. Билда айткан хемчег-
лери хамалашкан алаа.

ны биле профиндесла обманы, министрлар, доктормолар, кады шитирлар, профтехуиллинеин ажилычыче хамлаалар, дооучулары ажил-таарыштыр тургузар, кизилер дашити ажилычы чорудар хулаалетин арын пленум демделген. Каттыкан пленум чуташкан айтыры талазы-бик доктаады хулаал алган. кола реформазин боттанар херекке республика-рин профиндесла организа-зияныч сорулгаларын айт-тодаргай айткан.

ЁЗУГААР

КАРЫЛЗААЛАР

МАНАГА. (СЭТА). Нигарага биле Совет Эвилелде аргында аныз-буру карыларга, найзаларды алгаш кады ажилдаагаша карылааарының аргустунганын Национал талганын Сандонож оштузунун Национал тургулаанын хевичтуну, караганын Национал ка- тургузушкун чазанын турткун чевуелдинин ординатору Д. Ортега Нигарганын делегатын алаш. Совет Эвилелде ажилда алашкун киче чурттарының алаш- медетиз. Никитасулар

диножу революцияның
дәлилинң сонда бүгү
отар-биле, оларның биле
ы социалистиг күрүне-
биле чурттуң баякы ха-
зааны тургусканын
Ортега чугаалааш, ССРЭ-
амгы аян-чорук болгаш
ет удуртукчулар биле чу-
лажышкынының со-

Никарагуа харылзаалары улам бийжыгарынга иди турунга бузуурелди илерет-

Американын Каттыныкы таттарынын талазындай боо-челестик агрессия-кылары-биле кыянын аа-даа, Топ Американын туртукун узду боттары-революстун чедикши-кени камгалаарынга буру-иле шиктирлинг бооп-р.

УРУКТА: Никарагуанын диктолатынын камгалак-лары.

НИН-СЭТА-нын фотоу.

линии күштелиши-
боддурбазыга идегел
ин айыткан. Ооң-биле
израиль колонистер
рыны бакыкнарынче
шпыннарны кылып,
е чуулдарны хайы-

ЮБИЛЕЙЖИ ЧАЙГЫ СПАРТАКИАДА

Совет улустарың улуг өг-бүлениң Тываның эки тура-биле каттышканыдан бээр 40 чыл болур юбилейи хун бүрү чоокшудан чөл чорур. Ол улуг байырлаады күш-ажылы чедишкениң уткуур дээр республиканың ажил-иништери социалисттик чарыштын одун улам хорзактени. Оон-биле чыргештир күш-культура болгаш спорт амдыралында чамдык эки өскерилгелер, чедишкенин база бар. Совет Тываның 40 чыллыга турактааткан чайгы спартакиададан бирги, ийги чаданын программада кирген хевирлерге маргылаалар ажал-агыларга, күш-ажылы коллективтерге, районнар төптеринге болгаш хоорайларга эртинген. Аңаа көдээниң ажил-иништери, транспорттуң болгаш бүдүрүлгениң ажалдакчылары, албан-саакчылар болгаш оон-даа өскерлер ийгиликчилер киришкен. Юбилейниң спартакиададан программада кирген чамдык түнел маргылаалар Кызылда Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионга үш хун үргүзүлгөс доозулган. Спортчу байырлаал организастык болгаш массалыг эркен.

ЧА АДАРЫ
Юбилейниң спартакиада-ның киржикчилери — ча адыкчылары маргылаалы бо удаада кымын-даа мур-

ришкен. Өвүр, Тес-Хем, Улут-Хем, Бий-Хем, Чөөн-Хемчик, Танды районнар-ның болгаш Кызыл хоорай-ның шилдик спортчулары багыт авес түнелдерни көргүскен. Баштайгы хүнден эгелел кызылчыларын чыг-лас адыкчылары команда-зынга хой санын ал, мур-най бергенер. Түдүлүнде 5679 санын болуп, рес-публика найысылалының найыралдыг командазы тил-леш. Тыва АССР-ниң Ми-нистрлер Чөвүлелиниң ча-нында Күш-культура болгаш спорт комитетиниң шаңнал-дарын чаалап алган.

Кызылдың анык спортчу-зу Юрий Донгактың спортчу мергежил сөөлү үеде алган бээр. Бо маргыла-даа анык оолдар аразын-га ол 1062 санын болуп бирги чери ээлген. Оон

лерге 100 ажыг мөгелер хүрешкенер.

Кызылдың анык спортчу-зу Серен-Доржу Монгуш ба-рык бүгү салгыларын арыг тилелге-биле эркен, 52 килограмм чедир деңизил мөгелерин аразына бирги чери ээлген. Эраиниң тө-лөөлери Алексей Баадыр (57 кг) база бирги шаңнал-га төлөтпиг болган. 62 ки-лограмм чедир деңизил 34 мөгелерин аразына хой са-лыг болганы билдингир. Улут-Хем районнуң анык мөгези, СССР-ниң спорт мастери Роман Монгуш ук спартакиададан шыраак мөгелерин санына ки-рил. 62 килограмм чедир деңизил спортчуларын аразына арыг тилелген чедип алган. Бистик аалчы-ларымыс Даг-Алтай авто-номнуг областың шилдик мөгелери ук спартакиада-га база ийгиликчил киришкен. Исмандаңың кижигуу аны-ак мөгез Аргымак Евешев түнел салгыларда Р. Мон-гушка октадыккан, дөртүч чери ээлээр аргалыг бол-ган.

Чөөн-Хемчикте «Хендер-гей» совхозтуң анык хой-

жузу Евгений Сат спарта-киадага баштайгы удаа ки-ришсе-даа, кашпагай, чараш хүрешин, 68 килограмм чедир деңизил спортчулар-ның аразына шуглуп маан. Түдүлү салгыларда ол Кы-зылдың шыраак мөгелери-ниң бирөөн Роберт Хомиш-куну болгаш республикада сураалыг мөгез, Эраиниң тө-лөөлери СССР-ниң спорт мас-тери Павел Шалтан оларын сан-биле ашаш, тиллеш.

Моон мурунда Кызылга Жолулаан хүреш маргылаа-ларының тилелчилериниң бирөөн Кызыл районнуң мөгези Владимир Монгуш (74 кг.) бодунуң деңизинге тиллеш. Өвүрден келген мөгез Борис Сүртү үшөгү черде, Валерий Сынаа (Эр-зини) үжүрлешкен.

82 килограмм чедир дең-изил мөгелерден Кызылдың төлөөлери Седенбил Байыр, Анатолий Монгуш база рес-публикада шыраак мөгелери-ниң бирөөн Александр Ми-нян-Доржу олар шаңналдыг чери тус-тузунда ээлген-нер.

Анык мөгез Орлан Кы-зыл-оол (90 кг. Кызыл) би-ле Василий Ондар (Өвүр) олар бирги-ийти шаңнал-дарын үлешкенер. Оон өрү деңизге Тес-Хемниң мөгези Сүктөр Шимет тиллеш. Моон түнелдене команда-таазы-биле кызылчылар бирги чери ээлген. Оларга Тыва АССР-ниң Министр-лер Чөвүлелиниң чанында Күш-культура болгаш спорт комитетиниң шилдик кубо-гун болгаш бирги чер-генин дипломун тыгаскан. Чөөн-Хемчик, Тес-Хем ра-йоннарның төлөөлери хүндү-лүг бижиктерге төлөтпиг болган.

ХАКАС ХҮРЕШ («КУРЕС»)
Маңаа деңиз айы-биле Василий Хураган (Тес-Хем), Владимир Монгуш (Чөөн-Хемчик), Роберт Хо-мишкуну олар тиллешкенер. Сүт-Хөдүн мөгези, район-нуң адыкчы ажал-агыны-ның ажалдакчызы Кызыл-оол Монгуш, Эраин район-нуң «Сельхозтехника» сал-бырының слесари Сергей Бүрүзүл, КМК-ның чола-чызы Майдыр Кызыл-оол олар база шаңналдарга че-дир хүрешкенер.

БҮРҮТ ХҮРЕШ («БАРИЛЬДАА»)
Кызыл хоорайдан Кан-Демир Монгуш, Сергей Он-дар, Барыш-Хемчиктен Александр Мижит-Доржу, Улут-Хемде «Күш-ажылыг хосту» совхозтуң хоу-трактор бригаданың бри-гадери Сергей Даңды-Белек олар деңиз айы-биле тус-тузунда тиллешкенер. «Чыраа-Бажы» совхозта түдүг мас-тери Анатолий Куулар, Чөөн-Хемчиктин Хайыра-кан шолоазының башкызы Долган Доржукай олар база багыт авес хүрешкенер.

ЯКУТ ХАЛЫШ
Эр улус аразына Кызыл-дың спортчузу Станислав Лямин 109 метр 36 санти-метрни халааш, тилелчи болган.

Чаданадан келген анык спортчу Вячеслав Донгак 100 метр 76 сантиметри халааш, аныктар аразына тиллеш.

128-ТИҢ САЛЫ
Маргылаалың киржикчи-лериниң, алаңгы көрүк-чүлериң четтиктен маан турганы 128 шилиден мөгез-ниң хүрешти өскерсенде келердей каа, ала хула-егазын. Мөгелерин аразы-да хүрештиң айгы-аңгы хевирлеринге СССР-ниң бол-гаш РСФСР-ниң спорт мастери, бири разряд-чылар хой-биле киришкен.

Дөрт долгандыг салыг эртен соонда шөлге Кы-зылдың мөгелери Р. Хо-мишкуну, И. Хураган олар Өвүрүнү мөгези А. Семис, Тес-Хемден С. Шимет олар-биле финалда, тус-тузунда хүрешкенер. Маңаа Тыва АССР-ниң Иштиңи херек-тер министрствонун ажалдакчызы И. Хураган биле Өвүрде «Торгалы» совхозтуң зоотехниги А. Се-мис олар боттарының ала-гарын октап алгаш, «спар-такиададан туган мөгези» ач дээр хүрешкенер. Ма-наа дүрүлгалыг мөгез И. Хураган оокан. Шүүген болгаш үжүрлешкен ийи мөгезе национал хевирлерге РСФСР-ниң спорт мастери хүндүлүг атты тыгаскан.

Даг-Алтай Автономнуг областың мөгези А. Евешев

не «чараш хүреш» дээр ба-за мөгез салгычылары Ба-Кунгаа (Кызыл), К. Ондар (Чадана) оларга тускан шаңналдарын тыгаскан.

В. КАРА-САЛ.
ЧУРУКТАРДА: юбилей-жи чайгы спартакиада, Авторнуң фотолары.

Ленинниң комсомол шаңналының бол-гаш делегей конкурстарының лауреады, Красноярсктин күрүлгө Сибирь таңы ансамблиниң концерти найысы-ла Кызылдың чурттанчылары сонуур-гай көргөн. Езулуг-ла чогаадыкчы та-ланчының чечетелишкенинде кол-лектив дээр оларын оюундан ил-ден. Бо хой национал аныктарын кол-лективниң концерти көрүктүлгө хо-рографиян уран чүзүлүң кайтамчы-ла талаларын, оң сагыш-сеткилдик хан-ы бодолдарын илередиң шыдаар күчү-ш-далын көрүктүлгө сонуургады ба-раалаткан. Аңаа-биле уран чүзүл-гө үдүртүлүзү, таңыларын түргүзүлү-

зу СССР-ниң улустуң артизи-Михаил Годенко. Коллективниң репертуарында «Эр улус аласказы», «Ынакшааннар», «Кү-дук чанынга» деп сюиталары болгаш «Балыктап чораш» деп баштак көрү-гүлгө көрүктүлгө магадаан. Чангыс хо-рографияг көргүзүтте 40—50 ой-накчы кириш, кайтамчы чык-кашпа-гай таңыларга көрүктүлгө деминг адыш часкаашкыны-биле үдөп тур-ган.

ЧУРУКТА: «Ярмаркаже бар чор бис» деп хорографияг сюитаны артистерниң күөсөдиг турары.

МӨГЕН-БҮРЕНЧИЛЕРГЕ

Тываның хосжум-шин те-атрының артистери ыра-улак районнарга аалдап ба-рыш, солун шин-концерттер-ни көргүзүп турары ук ра-йоннарның анык-инишчилери-ге улуг өөрүшкү.

Бистик Монгуш-Тайга ра-йоннуң «Мөген-Бүрен» сов-

хоз эң-не ыракта турар суур-ларның бирөөн. Чоокта чаа хосжум-шин театрының ар-тистери режиссер Ирина Лопсанниң тургусканы «Аң-чы-Кара болгаш Аңгы-Че-чек» деп шинин мөген-бу-ренчилерге бараалгадып

Редакцияның адреси:
667000, Кызыл, Шетинки болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 3. Телефоннары: Редакторун 2-24-63, редакторун ораакчыларын 2-35-24, 2-25-54, харысчалыг секретарын 2-23-35, секретарының 2-23-35, партия амырал болгаш үлетир кылдырларын 2-31-75, прокатка болгаш совет тургузу кылдырларын 2-37-13, чааа кылдырларын 2-41-27, информация кылдырларын 2-20-60, культура кылдырларын 2-23-54, көдээ ажал-агы кылдырларын 2-21-47, корректорларын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефонтка долгаар.

Кызылдың педагогика институту

Совет Армияның хүрээ-лениден халашкан кижилерге Кызылдың пединсти-тутунга өөренип киреринге белеткел курсуун организастап турар. Аңаа белеткен-геш, өөренип бергешчилер: Математика болгаш физи-ка: национал школага орус дыл болгаш литература; эге өөренилгениң педаго-гиказы болгаш методиказы; биология болгаш химия. Дындакчыларын стипен-дия-биле хандылар. Кызылдың эгелери — июнь 15-те. Шылгалдаларын эгелээ-ри — августуң 1. Өөренириң күзүн кижилер институтка киреринге чүтүлү документтерин ал-гаш келер.

ХҮЛЭЭП АЛЫР КОМИССИЯ.

Тыва АССР-ниң Көдээ ажал-агы

МИНИСТЕРСТВОЗУ

Бурятияның көдээ ажал-агы институтунун дараа-зында мергешчилерге өө-ренип күзүннениң доку-менттерин хүлээп алырын чарлап турар агрономия, ветеринария, зоотехния, кө-дээ ажал-агыны механизастары, көдээ ажал-агыда бухгалтер учедү.

Бурятияның көдээ ажал-агы институтунга кирери-ниң шылгалдаларын 1984 чылдың июль 18-те Кызыл хоорайга хүлээп алыр.

Тыва АССР-ниң Чонун

амырал хандырылга

МИНИСТЕРСТВОЗУ

(Кызыл хоорайның Горняк кудумчузу, бажың № 1 «а») Москваның, Шахтаның, Ом-скиниң болгаш Бряньки Чөөн чүктүн амырал хан-дырылгазының технолутт институттарының болгаш Красноярскиниң, Даг-Алтай-ның, Хабаровскиниң, Благовещенскиниң болгаш ук ми-нистерствонун өске-даа тех-никумдарының хүндүсү, бот-өөрөдиге болгаш белет-

ИЮНЬ 20-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе», 8.40 — Эр-теги гимнастика. 8.55 — Но-восибирскиниң үдүсчү ыр-нын концерти. 9.15 — «Ан-чорукчулар клузу». 10.15 — Мультифильм: «Коргунчү төгү», «Илбилг билеск». 10.40 — «Ижиге Берлюоз». Алды сериалды уран-чечен телефильм. 5-ин серия, 11.35 — «Бо ылгалдыг бол-гаш элдепиг эр кижилер». Документалдыг телефильм. 12.05 — Сөөлгү медээлер. 12.10 — 14.15 — Чапар. 14.15 — Сөөлгү медээлер. 14.35 — «Беш чыл — кижигүзүлүн хөдөө». Доку-менталдыг фильм. 15.10 — «Харылаанар, медээчилер». 15.45 — «Алыс погоня». Уран-чечен фильм. 2-ги се-рия. 16.50 — Бистик кор-респонденттериниң тугаалат тур. 17.20 — «Чангыс хоорайда келген үш кижиге». Телеовер. 17.55 — «Тайбын болгаш аныктар». 18.30 — Д. Д. Шостаконич «Төрзүн чүртүсү кырында хун чы-рып тур» Музыка. 18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — «Пластичил чара-чечен». Мультифильм. 19.10 — «Чон-нун чогаадылганы». Телеви-денне тайылбыры. 19.55 — «Бородино» деп эртем-неп-теренгел фильмни баштай-гы көргүзү. 20.05 — «Ижиге Берлюоз» Алды сериалды уран-чечен телефильмин баштайгы көргүзү. 6-гы се-рия. 21.00 — «Уе». 21.35 — «Документалдыг

22.35 — Неделяда спорт. 23.05 — «Эртем болгаш техника». Киножурнал. 23.15 — 23.35 — Бөгүн деле-гейде.

ИНИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнасти-ка. 8.20 — «Тараа дугайын-да эртем». Эртем-нептеред-диг фильм. 8.35 — «Вальс». Уран-чечен телефильм. 9.40 — «Өг-бүлө болгаш школа». Тележурнал. 10.10 — Нинти биология. «Генетология». 10.40 — Немец дыл. Өө-рөдигениң 1-ги чылы. 11.10 — «О. Он алды хар чедир болгаш оон-даа өрү». 11.55 — Уруларга фильм. 13.10 — Эртем болгаш амдырал. 13.40 — «Будильник». 14.10 — Өөрөдиге номунун ары-нарыдан. Наян Гроопны-нын үзүнде. 14.55 — Сөөл-гү медээлер. 15.00 — 18.00 — Чапар. 18.00 — Сөөлгү медээлер.

Кызылдан

18.15 — Телефильм. 18.45 — «Спорт чаагы күштү бе-рип турар». Кызыл хоорай-нын бичиг уруларынниң спортчу маргылаалары. 19.10 — Делегей байдалы-нын допулалы. 19.20 — «Азия төвү». Программага: «Совет Тываның 40 чылы-га — шалыкчы 40 неделя!». Төрзүн хоорайынысты ча-гайлыдаалы. 19.45 — Теле-медээлер. 19.55 — Чарла-дыр.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчытыг уду-нар чаштар». «Илбилг эк-ран». 20.20 — Кижиге болгаш хоойлу. 20.50 — «Чараш оңугу кавар». Эртем-неп-теренгел фильм. 21.00 — «Уе». 21.35 — «Небесные тропи». Уран-чечен фильм. 22.40 — 23.30 — «Сизниң чаагала-рыңар боттар». Музыкалыг амыралдыг.

Тыва көдээ ажал-агыг техникумунун 1973 чылдан февраль 23-те Эрес-оол Чай-законич Ооржактың адына

ШЫДЫРААГА

ХАНДЫКШЫЛДЫГЛАРГА

Июнь 18-те үнгөн № 140 солунуң 4-кү арнында «Шыныш» шыдыраа конку-рузу деп эгеиниң аалаңда конкурстун үшкү ээлзінде ак тала эгелээш, удул алы-рын тыварын көргүскен этюда ак аът кара өңүг кылдыр чуруттуна берген. Ону ак аът Кд7 кылдыр салгаш, бодалганы кылдыр.

Редактор В. С. ШАРАВИН

АГААР

Республикага шокар бу-луттар, чамдык черлерге чаштар, динмирээр. Чөөн чүткен хаттыг күжү секун-да 3—8, күштелгенде 9—14 метр чедер. Дүне агаарның температурасы 12—17, чамдык черлерге 2—7 градус чылгы болур. Хүндүс 30—35, чамдык черлерге 20—25 градус чы-лыр. Кызылга чүтү булуттар, чарбас, динмирээр. Дүне агаарнын температурасы 15—17, хүндүс 32—34 гра-дус чылгы болур.

КИНО

ИЮНЬ 20-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Тревож-ный вылет» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда. «ПИОНЕР»: «Прия и ниши» 10.00, 15.40, «Ста-рик Хоттабыч» 12.00, 13.50, «Танцор диско» 17.40, 20.20 шактарда. «ВОСТОК»: «Магия чөр-ная и белая» 15.00, «Обо-ротень Том» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ЧАЙГЫ» кинотеатр: «Се-сия» 14.30, 17.00, 19.30 шактарда.

Солун неделяда 6 катан үнер.

Чайгы № 1991.